

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 6051/2022
28.06.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Иване Рађеновић и Владиславе Милићевић, чланова већа, у парници тужиоца Удружења „Да се зна!“, са седиштем у Београду, чији је пуномоћник Ивана Максимовић, адвокат из ..., против туженог АА, одговорног уредника медија „Магазин Таблоид: Истине и заблуде“, Београд, ради заштите од дискриминације, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 4906/21 од 12.01.2022. године, у седници одржаној 28.06.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија тужиоца изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 4906/21 од 12.01.2022. године.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Београду П 3187/19 од 11.05.2021. године, ставом првим изреке одбијен је тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се утврди да је тужени објавом текста „Куда иде овај свет?“, који је објављен 03.05.2018. године у електронском издању „Магазина Таблоид: Истине и заблуде“, извршио акт дискриминације према припадницима ЛГБТ популације, на основу сексуалне оријентације и родног идентитета. Ставом другим изреке, одбијен је тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се забрани туженом да убудуће објављује текстове којима се дискриминишу ЛГБТ лица на основу сексуалне оријентације и родног идентитета. Ставом трећим и четвртим изреке, одбијен је тужбени захтев тужиоца којим је тражено да се обавезе тужени да објави извињење ЛГБТ лицима у „Магазину Таблоид: Истине и заблуде“ те да са веб сајта „Магазина Таблоид: Истине и заблуде“ уклони текст „Куда иде овај свет?“. Ставом петим и шестим изреке, одбијен је тужбени захтев тужиоца којим је тражено да се обавезе тужени да о свом трошку у „Магазину Таблоид: Истине и заблуде“ објави пресуду, као и његов захтев за накнаду трошкова парничног поступка.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 4906/21 од 12.01.2022. године, ставом првим изреке одбијена је као неоснована жалба тужиоца и потврђена првостепена пресуда.

Ставом другим изреке, одбијен је захтев тужиоца за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужилац је благовремено изјавио ревизију због погрешне примене материјалног права.

Врховни суд је испитао побијану одлуку применом члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11... 10/23) и утврдио да ревизија тужиоца није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је организација регистрована као удружење које се бави заштитом људских права, посебно заштитом права ЛГБТ лица а тужени је одговорни уредник медија „Магазина Таблоид: Истине и заблуде“ у чијем електронском издању број 108 је дана 03.05.2018. године објављен заједнички текст два аутора под називом: „Куда иде овај свет?“ и наднасловом: „Куга трећег миленијума: Да ли је победа смрти, содомије, педофилије и уништење породице, коначни циљ Европске уније или је то њен крај?“. У сажетку текста – поднаслову наведено је: „Захваљујући суманутој политици коју спроводе српски властодршци, Србија срља у правцу придруживања Европској унији, најболеснијој заједници коју је европски континент имао још од времена инквизиције. Мада тамо никада неће стићи, чак иако ова заједница неким чудом опстане, све снаге постојећег политичког куплераја у Србији дале су се на посао да униште оно што је остало од ове земље, само да би она била ближе епицентру великог зла које је снашло европске народе. И не само Европска унија, него и цео Запад данас су потонули у мрак педерастичке, педофилије, истополних бракова, разбијања породице и уништење света што је европску и хришћанску цивилизацију одржало до данас. Влада Александра Вучића поноси се бројем гејова међу министрима, како би што више личила на европске владе и њене дипломатије у којима главну реч воде хомосексуалци, транссексуалци и особе које се изјашњавају као „бесполне. Треба ли ова сулуда странпутица Србији? Куда иде овај свет?“. Текст почиње следећим наводима: „Систематско уништење етичког, моралног, хришћанског и уопште људског у европској цивилизацији, приближила се свом врхунцу. Или ће овај континент чију судбину дели и Србија пружити отпор ужасном плесу смрти, дивљању содомије и гоморе, педерастичке, геј бракова, агресивне транссексуалне пропаганде, педофилије или га више неће бити“. Након појашњења да су прве жртве глобалног насиља постале породице и најмлађи нараштај, а преко њих државе и друштва, аутор текста наводи: „Да би овај ужасни пројекат успео убрзано се мења и профил личности на челним позицијама у европским институцијама. Геј – дипломатија постала је део европско-политичког бића, а припадници такозване геј – лезбо заједнице, прецизно су распоређени у администрацији ЕУ, на местима одакле се доносе судбинске одлуке за све земље чланице и оне које то хоће да буду. Убрзано се мењају закони, па и уставна начела на штету породице и брака“. На следећој страни, говорећи о правима хомосексуалаца и „Паради поноса“ у другим државама, аутор наводи: „На терет земаља које су се окренуле ка „европским интеграцијама“, као што је Србија, стављена је и обавеза одржавања геј – парада које су овдашњи хомосексуалци назвали цинично – „Парада поноса“. Уз велику подршку евроатланских институција ове параде се одржавају као вид масовног „преобраћења“, грађана у „заосталим, конзервативним и патријархалним“ државама (тако

што се и Србија третира у западним центрима моћи), са циљем успостављања система у коме ће диктатура мањине над већином бити чак и законски прописана! Тако се у Србији законима који штите права хомосексуалаца и такозваних „трансродних“ мањина претворила у терор те мањине над већином. Начела о слободи појединаца или мањине записана је још у Француској буржоаској револуцији, данас су згрожени у име содомије, педофилије и права изопачених. Закони који су санкционисали ово зло, полако уступају место законима који га глорификују. Србија и српско законодавство, прате овај тренд...“.

Говорећи о легализацији хомосексуалних бракова у Ирској и установљавању нових „облика породице“ аутор се пита: „Какве су последице ове почастии?“, те у следећем пасусу констатује: „Сексуална изопаченост постала је у западним друштвима заштићена од стране свих организација које се баве људским правима. За хомосексуалце и лезбејке су основане посебне асоцијације и организације које са огромним буџетима и армијама адвоката, штите или заступају њихове интересе“. У наставку текста аутор говори о пракси британског суда везаној за трошкове операције промене пола и утицају ове одлуке на британско друштво, потом указује на став руског друштва о хомосексуалности, те истиче како је под паролом: „Права човека на изопаченост“, природни пол престао да се зове природним и нормалним. На крају текста, други аутор текста даје своје виђење „социолошке и историјске позадине проблема који данас сатира Европу и хришћане...“. Према мишљењу Повереника за заштиту равноправности број 07-00-390/2018-02 од 02.08.2012. године, идејама и ставовима изнетим у предметном тексту повређена је одредба члана 12. Закона о забрани дискриминације и дата је препорука одговорном уреднику да у „Магазину Таблоид: Истине и заблуде“ објави извињење припадницима ЛГБТ популације, те да се убудуће не објављују прилози којима се ствара страх и непријатељско, понижавајуће или увредљиво окружење за припаднике ЛГБТ популације. Тужени по препоруци није поступио.

На основу тако утврђеног чињеничног стања нижестепени судови су у складу са одредбама чланова 2, 5, 11, 12, 13, 41, 43, 45 и 46 став 1. Закона о забрани дискриминације и одредбама чланова 21, 44, 48.-50. и 76. Устава Републике Србије, члана 14. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и Протокола 12. уз наведену Конвенцију, оценили да се у конкретном случају ради о дискриминацији извршеној према лицима другачије сексуалне оријентације од хетеросексуалне у јавном простору. Аутори спорног текста хомосексуалну оријентацију су назвали увредљивим термином „педерастичка“ стављајући је у контекст ненормалности и девијантности, означивши их као зло – „плес смрти“ и називајући их изопаченим, представљајући их као вид опасности за друштво, јер доприносе разбијању породице. Послали су тиме поруку да је неопходно да им се пружи отпор јер ће у супротном нестати све што је позитивно и људско у европској цивилизацији. Док је легализација хомосексуалних бракова у другим европским земљама означена као „пошаст“.

Закључили су да је изношењем и објављивањем наведених ставова и погрдних квалификација послата порука читаоцима да су особе хомосексуалне оријентације изопачене и да такви ставови и идеје подстичу мржњу и стигматизацију према припадницима ЛГБТ популације само зато што је њихова сексуална оријентација другачија од хетеросексуалне. Тим текстом се шире предрасуде према лицима другачије сексуалне оријентације од хетеросексуалне, представљајући их као мањину која управља већином, а лица различите сексуалне оријентације од хетеросексуалне стављају се у контекст ненормалности, девијантности и болести што је дискриминаторно и увредљиво. Таквим

наводима којима се изражавају идеје и мишљења којима се понижавају лица другачије сексуалне оријентације од хетеросексуалне и вређа њихово достојанство, што за последицу може имати стварање страха или непријатељског, понижавајућег, односно увредљивог окружења, тужилац је учинио вероватним да се ставовима и мишљењем изнетим у спорном тексту подстиче дискриминација и мржња.

Како је у конкретном случају поднета тужба за заштиту од дискриминације у складу са чланом 43. став 1. тачка 1, 2, 3. и 5. Закона о забрани дискриминације, по којој се заштита повређеног или угроженог права остварује захтевом усмереним према дискриминатору, а имајући у виду да је реч о тексту као акту дискриминације који има своје ауторе, нижестепени судови су закључили да тужени по одредбама тог закона није пасивно легитимисан у овој правној ствари. Тужени је одговорни уредник медија у којем је објављен спорни текст, па може бити одговоран за радњу објављивања текста којим се подстиче дискриминација, односно што је омогућио да се такав текст пласира путем медија. Али по одредбама Закона о јавном информисању и медијима прописана је посебна врста тужби (члан 101. и члан 103), посебан начин остваривања заштите, као и правила поступка. Како тужилац није тражио такав вид заштите, то је из изнетих разлога одбијен његов тужбени захтев.

По оцени Врховног суда неосновани су наводи ревизије којима се другостепена пресуда побија због погрешне примене материјалног права.

Чланом 21. Устава Републике Србије („Службени гласник РС“ бр. 98/2006, 115/2021 - Амандмани I-XXIX, 16 од 9. фебруара 2022.године) прописано је да су пред Уставом и законом сви су једнаки, да свако има право на једнаку законску заштиту, без дискриминације, те да је забрањена свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета. Према члану 46. Устава јемчи се слобода мишљења и изражавања, као и слобода да се говором, писањем, сликом или на други начин траже, примају и шире обавештења и идеје (став 1.) Слобода изражавања може се законом ограничити, ако је то неопходно ради заштите права и угледа других, чувања ауторитета и непристрасности суда и заштите јавног здравља, морала демократског друштва и националне безбедности Републике Србије (став 2.).

Одредбама Закона о забрани дискриминације („Службени гласник РС” бр. 22/2009 и 52/2021) које регулишу забрану дискриминације, облике и случајеве дискриминације, као и поступак заштите од дискриминације, дискриминацију означава као свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лица или групе као и на чланове њихових породица, или њима блиска лица, на отворен или прикривен начин, а који се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, роду, родном идентитету, сексуалној оријентацији, полним карактеристикама, нивоом прихода, имовном стању, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима (члан 2.). Према одредбама чланова 11. и 12. истог закона, забрањено је изражавање идеја, информација и мишљења којима се подстиче дискриминација, мржња или насиље против

лица или групе због њиховог личног својства, у јавним гласилима и другим публикацијама, на скуповима и местима доступним јавности, исписивањем и приказивањем порука симбола и на други начин, као и узнемиравање, понижавајуће поступање и полно и родно узнемиравање, које има за циљ или представља повреду достојанства лица или групе лица на основу њиховог личног својства. Одредбом члана 21. овог закона сексуална оријентација је приватна ствар и нико не може бити позван да се јавно изјасни о својој сексуалној оријентацији, а дискриминаторско поступање због таквог изјашњавања је забрањено. Према одредби члана 43. истог закона, прописана је судска заштита и врсте заштите по тужби ради заштите од дискриминације.

Имајући у виду наведене одредбе Устава и закона, правилно је становиште нижестепених судова да је тужилац учинио вероватним да ставови и мишљења аутора изнетим у тексту „Куда иде овај свет?“ објављеном у јавном гласилу „Магазина Таблоид: Истине и заблуде“ подстичу дискриминацију, мржњу и стигматизацију припадника ЛГБТ популације, само зато што је њихова сексуална оријентација другачија од хетеросексуалне и да је такво дискриминаторско поступање увредљиво и понижавајуће, односно да се вређа њихово достојанство. Следом изнетог, правилно су судови ценили дискриминаторско поступање у складу са одредбама чланова 11. и 12. Закона о забрани дискриминације имајући у виду обележја (елементе) који одређују садржај ових видова дискриминације (узнемиравање, понижавајуће поступање, повреда достојанства, последица понашања, подстицање на дискриминацију у јавном гласилу у облику говора мржње), те да нема услова за примену члана 13. став 1. тачка 3. истог закона која прописује тежи облик дискриминације пропагирањем дискриминације путем јавних гласила.

Правилно судови налазе да се право на слободу мишљења и слободу изражавања мишљења и ставова може ограничити (када су утврђена обележја дискриминације и говора мржње) ако је то неопходно ради заштите права и угледа других. У конкретном случају ово ограничење је допуштено према одредби члана 46 став 2. Устава РС и члана 10 став 2. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, у случају прекорачења слободе изражавања ставовима којима се вређају и понижавању одређене особе на основу њиховог личног својства или специфичности својства угрожене групе.

Међутим, неосновано се наводима ревизије оспорава закључак нижестепених судова у погледу оцене пасивне легитимације туженог.

Према одредбама Закона о забрани дискриминације одређено лице или организација која се бави заштитом људских права, односно права одређене групе лица (чланови 41. и 46. ст.1.), заштиту угроженог или повређеног права на једнакост дискриминаторским поступањем, остварује подношењем тужбе са опредељеним захтевом у смислу члана 43. истог закона, против дискриминатора.

Забрана дискриминације односи се на све појединце, али и органе јавне власти (државни орган, орган аутономне покрајине, орган јединице локалне самоуправе, јавно предузеће, установа, јавна агенција, другу организацију, односно физичко лице којем је поверено вршење јавних овлашћења) и сва правна лица која су одговорна за дискриминацију у случају да је дискриминаторско поступање учинио запослени у том правном лицу (чланови 2. и 4.).

У конкретној правној ствари, тужилац према наводима тужбе (изнетим на рочиштима за главну расправу и изјашњењу у поднеску од 23.11.2020. године) захтева заштиту од дискриминације на основу Закона о забрани дискриминације, по тужби из члана

43 став 1, 2, 3 и 5 тог закона, која је подноси према лицу чије је поступање дискриминаторно. Код утврђења да је тужени одговорни уредник медија у којем је објављен спорни текст и да није аутор тог новинарског текста, правилно нижестепени судови закључују да тужени у овој парници није пасивно легитимисан.

Према одредби члана 29. став 1. и 2. Закона о јавном информисању и медијима ("Службени гласник РС", бр. 83/2014, 58/2015, 12/2016 - Аутентично тумачење, који је био у примени у време објављивања спорног текста), медиј је средство јавног обавештавања које речима, сликом, односно звуком преноси уреднички обликоване информације, идеје и мишљења и друге садржаје намењене јавној дистрибуцији и неодређеном броју корисника (дневне и периодичне новине, сервис новинске агенције, радио-програм и телевизијски програм и електронска издања тих медија, као и самостална електронска издања -уређивачки обликоване интернет странице или интернет портали), који су регистровани у Регистру медија. У складу са овим законом медиј нема својство правног лица (члана 29. став 3.), а издавач (оснивач) медија је свако физичко и правно лице које мора бити регистровано код надлежног органа Републике Србије за обављање те делатности (члан 32). У конкретном случају према јавно доступним подацима Регистра медија при АПР-у Републике Србије (у време објављивања спорног теста) као издавач „Магазина Таблоид: Истине и заблуде“ уписано је Привредно друштво за издавање новина „Слободна штампа“ доо Београд. Према члану 48. истог закона медиј има одговорног уредника, који за поједино издање, рубрику, односно програмску целину одговара за садржај који уређује.

Ако се објављивањем информације, односно записа повређује претпоставка невиности, забрана говора мржње, права и интереса малолетника, забрана јавног излагања порнографског садржаја, право на достојанство личности, право на аутентичност, односно право на приватност, судска заштита се остварује по тужбама из члана 101. Закона о јавном информисању и медијима, која се према члана 103. тог закона, (која регулише пасивну легитимацију) подноси против одговорног уредника медија у коме је информација, односно запис објављен.

Дакле, посебним нормама Закона о јавном информисању и медијима (који прописује правила о јавном информисању путем медија) предвиђени су посебни облици и правила судске заштите у случају када се објављивањем информације, односно записа повређује забрана говора мржње (члан 75.), установљавањем непосредне одговорности уредника медија (лица које обавља те послове) за садржај који уређује и то независно од тога ко је аутор информације. На тај начин у складу са тим законом, би постојала пасивна легитимација туженог као одговорног уредника медија који је омогућио да се тај текст пласира, како су то правилно оценили нижестепени судови. За разлику од поступка за заштиту од дискриминације (и говора мржње као посебаног облика) према одредбама Закона о забрани дискриминације, судска заштита се остварује у односу на одређено лице које је учинило акт дискриминације (дискриминатор), односно правно лице или органе јавне власти (у случају да је дискриминаторско поступање учинио запослени у том правном лицу).

Следом изнетог, диспозиција је на тужиоцу у погледу коришћења средстава правне заштите и означавању туженог према коме усмерава свој захтев. У овој парници судска заштита тражена је по одредбама Закона о забрани дискриминације, а усмерена је према туженом као одговорном уреднику медија у којем је објављен спорни текст, чија је одговорност регулисана одредбама Закона о јавном информисању и медијима. Из изнетих

разлога, правилано је становиште нижестепених судова да тужени није пасивно легитимисан у овој правној ствари, будући да није аутор спорног текста, као акта дискриминације због чега је одбијен тужбени захтев. Стога су неосновани ревизијски наводи тужиоца да је побијаном пресудом погрешно примењено материјално право.

Како се ни осталим наводима ревизије не доводи у сумњу законитост побијане пресуде, то је Врховни суд, применом члана 414. ЗПП одлучио као у изреци.

**Председник већа – судија
Звездана Лутовац,с.р.**

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић